

The Relationship between Resilience and Attitudes toward Older People Scale of Health Care Students

Huri Seval GÖNDEREN ÇAKMAK

Elderly Care Program, Department of Health Care Services, Çerkeş Vocational School of Health Services, Çankırı Karatekin University, Çankırı, TURKEY

ORCID: 0000-0003-2980-7804

ABSTRACT

Objective: The rapid increase regarding the elderly population of the world and of Turkey has brought with it the need for personnel who had received special training for the care of the elderly. The purpose of this study was to evaluate the relationship between the psychological resilience and attitudes of the students who are studying in the health care services department towards the elderly. **Material and Method:** A descriptive questionnaire, Kogan Attitudes Towards Older People Scale and the resilience scale were used in the study. The data was collected in March 2021 via the Google form link due to the absence of face-to-face education. Out of a total of 280 health care services department students, 184 were reached. With regards to the statistical analysis of the data; mean±standard deviation, frequency and percentage values, independent groups t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used, and $p<0.05$ was taken for the significance level of the tests. The parametric pearson correlation test was used to evaluate the correlation levels. **Results:** The mean age of the students participating in the study was 19.88 ± 1.428 ; The Kogan attitude scale mean for the elderly was 130.24 ± 24.196 and the total mean score of the resilience scale was 194.49 ± 39.476 . The sub-dimensions of the resilience scale and being "strong" and "optimistic" were found to be statistically significant among the students from the elderly care program ($p<0.05$). In addition, there was a difference between the sub-dimension of being a researcher in the resilience scale among students with a family type of an "extended family" compared to students with a family type of a "nuclear family" ($p<0.05$). There was a statistically significant positive difference between the students' resilience scale and their attitudes towards old age. **Conclusion:** Strengthening the psychological resilience of students who will work with the elderly will increase the quality of care as it will support their attitudes towards the elderly person.

Key words: Elderly care, Home patient care, Resilience, Student.

Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin ve Yaşlı Bireye Tutumları Arasındaki İlişki

ÖZ

Amaç: Dünyada ve Türkiye’de giderek artan yaşlı nüfus, yaşlı bireye özgü eğitim almış personel ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada sağlık bakım hizmetleri bölümünde eğitim gören öğrencilerde psikolojik sağlamlık ve yaşlı bireye tutum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Çalışmada tanımlayıcı anket formu, Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği (KAÖPS) ve yılmazlık ölçeği kullanılmıştır. Veriler Mart 2021 tarihinde, yüz yüze eğitimin olmaması nedeniyle Google form linki ile toplanmıştır. Toplam 280 sağlık bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinden 184’üne ulaşılmıştır. Verilerin istatistiksel analizde ortalama±standart sapma, frekans ve yüzde değerleri, bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış olup testlerin anlamlılık düzeyi için $p<0,05$ alınmıştır. İlişki düzeylerini değerlendirmek için parametrik test pearson korelasyon testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan öğrencilerde yaş ortalaması $19,88\pm 1,428$; Kogan yaşlılara yönelik tutum ölçeği ortalaması $130,24\pm 24,196$ ve yılmazlık ölçeği toplam puan ortalaması $194,49\pm 39,476$ ’dır. Yılmazlık ölçeğinin alt boyutlarına bakıldığında güçlü olma ve iyimser olma alt boyutunun yaşlı bakım programı öğrencilerinde istatistiksel olarak anlamlı görülmüştür ($p<0,05$). Ayrıca aile tipi "geniş aile" olan öğrencilerde aile tip "çekirdek aile" olanlara göre yılmazlık ölçeği araştırmacı olma alt boyutu arasında fark bulunmuştur ($p<0,05$). Öğrencilerin yılmazlık ölçeği ile yaşlılara yönelik tutumları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. **Sonuç:** Yaşlı birey ile çalışacak öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının güçlendirilmesi bireyin yaşlı bireye olan tutumunu destekleyeceği için bakım kalitesini artıracaktır.

Anahtar kelimeler: Evde hasta bakım, Öğrenci, Psikolojik sağlamlık, Yaşlı bakım.

GİRİŞ

Küresel olarak yıllar içinde artmaya devam eden yaşlı nüfus Türkiye’de 2015 yılında 6 milyon 495 bin 239 kişi iken son beş yılda 7 milyon 953 bin 555 kişiye ulaşarak %22,5’lik artış göstermiştir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2015 yılında %8,2 iken, 2020 yılında %9,5’e yükselmiş ve yükselişin devam edeceği öngörülmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], 2021). Yaşlı nüfusundaki artış ile beraber yaşlı bireye özelleşmiş bakım personeline olan ihtiyaç da büyümüştür. Pek çok üniversitede sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu bünyesinde yaşlı bakım programı ve evde hasta bakım programları açılmıştır. Bu programların amacı sağlık, sosyal, psikolojik, ekonomik, bireysel ve toplumsal yönleri ile yaşlılığa ve yaşlıya bütüncül bakabilen, alanında temel bilgi ve becerilerle donatılmış bakım elemanlarının yetiştirilmesidir (Çankırı Karatekin Üniversitesi [ÇAKÜ], 2019). Bu bağlamda yaşlı bakım programı ve evde hasta bakım programı öğrencilerinin, yaşlıların sağlık ve bakım konularında karşılaştığı sorunları giderebilmesi ve yaşlıların yaşam kalitelerinin yükseltilmesi konusunda yetkin olabilmesi eğitimlerinin temelini oluşturmaktadır (Ceylan, 2015).

Sağlık bakım alanını seçen öğrenciler, ilgili okulda eğitim görürlerken hem kendi gençlik sorunlarıyla mücadele etmekte hem de kriz yaşayan sağlıklı ya da hasta yaşlı bireylerle yüz yüze çalışarak, stresle etkili baş etme ve sorunlarının çözümü konusunda rehberlik yapmak durumundadır. Oysa farklı gereksinimleri olan hasta ya da sağlıklı yaşlı bireylerin sorunlarını belirlemek, sorunlara yönelik girişimleri planlamak, uygulamak ve karşılaştıkları kriz durumlarıyla başa çıkabilmek için bu öğrencilerin etkin problem çözme, karar verme, iletişim ve eleştirel düşünme becerilerini kazanmış olmaları beklenmektedir (Saruhan vd.,2013; Robison vd.,2009). Tüm bu özellikler bireyin psikolojik sağlamlığını göstermektedir. Amerikan Psikoloji Derneği, psikolojik sağlamlığı “sıkıntı, travma, trajedi, tehditler veya önemli stres kaynakları karşısında iyi uyum sağlama süreci” olarak tanımlamaktadır. Diğer yandan farklı bir psikolojik sağlamlık tanımı; önemli travmatik stres veya sıkıntı kaynaklarına etkili bir uyum veya kaynakları etkin bir şekilde kullanarak problemlerin yönetimi rahatsızlığı absorbe etme kapasitesi olarak tanımlanmıştır (Denckla vd., 2020) Genel olarak genel

ve özet olarak, psikolojik sağlamlık bireyin “stresle başa çıkma yeteneği” olarak tanımlanmıştır (Connor and Davidson., 2003). Tanımlardan anlaşıldığı gibi psikolojik sağlamlık farklı gereksinimi olan hastalara bakım verecek olan bireylerde önem kazanmaktadır. Bu nedenle, psikolojik sağlamlık ile ilgili değişkenlerin ve yaşlı tutumuna etkisinin belirlenmesi, bakım kalitesini yükseltmek için yapılacak müdahaleler de yol gösterici olacaktır. Sonuç olarak bu çalışmada öğrencilerde psikolojik sağlamlık ve yaşlı bireye tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma Modeli

Araştırma öğrencilerde psikolojik sağlamlık ve yaşlı bireye tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile analitik tip de yapılmıştır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi Eldivan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu sağlık bakım hizmetleri bölümünde yer alan birinci ve ikinci sınıf, birinci ve ikinci öğretim yaşlı bakım programı ve evde hasta bakım programı 280 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden ve ölçekleri eksiksiz dolduran 184 (evrenin %65,7’si) öğrenci oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler pandemi süreci ile beraber eğitim ve öğretimin online devam etmesi sebebi ile Google form ile toplanmıştır. Google form linki öğrencilerin kayıtlı telefon adreslerine SMS yolu ve Whatsapp öğrenci grupları ile gönderilmiştir. Çalışmanın isteğe bağlı olduğu açıklanmıştır. Çalışma 2021 yılı Mart ayı içerisinde tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacının hazırladığı tanımlayıcı anket formu, Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği (KAOPS) ve yılmazlık ölçeği kullanılmıştır.

• Tanımlayıcı Anket Formu

Tanımlayıcı anket formu öğrencilerin yaş, cinsiyet, program adı, aile tipi, kardeş sayısı, anne ve babasının eğitim durumu ve hayatta olma durumları gibi bilgilerin sorulduğu 15 soruluk

bir anket formudur. Tanımlayıcı anket formu araştırmacı tarafından literatür çalışmalarından yararlanılarak hazırlanmıştır (Yılmaz, 2015; Kerbage vd., 2021).

• Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği (KAOPS)

Kogan tarafından 1961 yılında, 34 madde ve iki boyutlu olarak geliştirilen "Kogan Attitudes Toward Old People Scale" "KAOPS", ölçeği kişilerin 65 yaş ve üzeri bireylere karşı tutumlarını ölçmek amacı ile geliştirilmiştir (Kogan, 1961). Türkçe geçerlilik güvenilirliği 2011 yılında Kılıç ve Adıbelli tarafından yapılmıştır. Ölçeğin toplam puanı için en düşük 26, en yüksek 156 puandır. Toplam puanın yükselmesi bireyin yaşlılara karşı pozitif tutumu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0,81'dir (Kılıç ve Adıbelli 2011).

• Yılmazlık Ölçeği (YÖ)

Gürkan tarafından 2006 yılında geliştirilen ölçeğe "psikolojik sağlamlık" yerine "yılmazlık" ifadesini kullanılmıştır. Beşli likert tipi olan ölçek; 50 madde ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; ölçeğin alt boyutları, güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma, iletişim, öngörü, amaca ulaşma, lider olma ve araştırmacı olma şeklindedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,87'dir (Gürkan,2006). "Yılmazlık Ölçeği"nden alınabilecek puan 50 ile 250 arasında değişebilmekte ve kesme puanı bulunmamaktadır. Puanın artması yılmazlık düzeyinin artışı anlamına gelmektedir.

Veri Analizi

Çalışma verileri Google formdan Excel dosyasına kaydedilmiş oradan IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp. paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Yapılan istatistiksel analizde ortalama±standart sapma, frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Ayrıca değerlerin normal dağılması sebebi ile bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış olup testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ alınmıştır. İlişki düzeylerini değerlendirmek için parametrik test pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma için Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulundan 27.02.2020 tarih ve 188 karar numaralı etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca sağlık bakım hizmetleri bölüm başkanlığından izin

alınmıştır. Ayrıca çalışma öncesi öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak sözel onam alınmıştır. Çalışmaya katılmada gönüllülük esas alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri

Özellik		n	%
Cinsiyet	Kadın	130	70.7
	Erkek	54	29.3
Üniversitede öğrenim gördüğü program	Evde Bakım	100	54.3
	Yaşlı Bakım	79	42.9
	Çift Anadal	5	2.7
Öğrenim gördüğü sınıf	Birinci Sınıf	117	63.6
	İkinci Sınıf	67	36.4
Öğrencinin aile tipi	Çekirdek	145	78.8
	Geniş	39	21.2
Öğrencinin kardeş sayısı	Tek Çocuk	4	2.2
	1	38	20.7
	2	54	29.3
	3	34	18.5
	4 ve daha fazla	54	29.3
Öğrencinin üniversiteye geldiği yer	İl	87	47.3
	İlçe	61	33.2
	Köy	36	19.6
Öğrencinin annesinin hayatta olma durumu	Evet	183	99.5
	Hayır	1	0.5
Öğrencinin babasının hayatta olma durumu	Evet	178	96.7
	Hayır	6	3.3
Öğrencinin annesinin eğitimi	Okuryazardeğil	33	17.9
	Okuryazar	3	1.6
	İlköğretim	87	47.3
	Ortaokul	41	22.3
	Lise	19	10.3
	Üniversite	1	0.5
Öğrencinin babasının eğitimi	Okuryazardeğil	8	4.3
	Okuryazar	6	3.3
	İlköğretim	72	39.1
	Ortaokul	54	29.3
	Lise	32	17.4
	Üniversite	12	6.5
Öğrencinin yaşlı ile yaşama durumu	Evet	117	63.6
	Hayır	67	36.4

Çalışmaya katılan öğrencileri %70.7'si kadın, %54.3'ü evde bakım programında okumakta, %63.6'sı birinci sınıf öğrencisiydi. Öğrencilerin %78.8'inin aile tipi çekirdek aile ve %29.3'ünün 2 kardeşi vardı. Öğrencilerin %47.3'ü üniversiteye ilden gelmiştir. Öğrencilerin %99.5'inin annesi, %96.7'sinin babası hayattaydı. Öğrencilerin %63.6'sı hayatının bir döneminde yaşlı ile yaşamıştır (Tablo 1).

Öğrencilerin yaş, Kogan yaşlılara yönelik tutum ölçeği ve yılmazlık ölçeği toplam puan ortalaması sırası ile 19.88±1.428; 130.24±24.196; 194.49±39.476 idi (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin yaş, kogan yaşlılara yönelik tutum ölçeği ve yılmazlık ölçeği puan ortalamaları

Özellikler	Ort ±SS	Min	Max
Yaş	19.88±1.428	18	25
Kogan yaşlılara yönelik tutum ölçeği toplam puanı	130.24±24.196	18	175
Alt boyutları			
Olumsuz tutum	75.36±10.727	37	93
Olumlu tutum	57.42±11.565	18	85
Yılmazlık ölçeği toplam puan	194.49±39.476	33	250
Yılmazlık ölçeği alt boyutları			
Güçlü olma	69.37±15.501	15	90
Girişimci olma	34.58±7.872	5	45
İyimser olma/Yaşama Bağılı olma	19.29±5.262	0	25
İletişim/ilişki Kurma	16.05±4.280	0	20
Öngörü	11.18±3.215	0	15
Amaca Ulaşma	15.76±3.749	0	20
Lider olma	19.92±3.413	11	25
Araştırmacı olma	8.40±1.888	0	10

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Min/Max: Alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar

Kogan yaşlılara yönelik tutum ve yılmazlık ölçeğinin toplam puanı ile cinsiyet, program, sınıf, aile tipi, kardeş sayısı, geldiği yer ve yaşlı ile yaşama durumlarına göre karşılaştırılmasında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0.05$). Yılmazlık ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde güçlü olma ve iyimser olma alt boyutunun yaşlı bakım programı öğrencilerinde diğer program öğrencilerine göre istatistiksel olarak farklı olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Ayrıca aile tipi geniş aile olan öğrencilerin aile tipi çekirdek

aile olan öğrencilere göre yılmazlık ölçeğinin araştırmacı olma alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$)(Tablo3).

Yılmazlık ölçeği toplam puanı ile Kogan yaşlılara yönelik tutum ölçeği toplam puan ve olumlu tutum toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır ($p<0.05$)(Tablo 4).

TARTIŞMA

Bu çalışmada Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ve yaşlı bireye tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış ve bu doğrultuda toplanan veriler ve analiz sonuçları tartışılmıştır.

Kavuran ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada yaşlı bakım teknikerlerinin yaşlılara yönelik tutum ölçeği toplam puanı 155.62±40.16 olarak görülürken, mevcut çalışmada 130.24±24.196 olarak belirlenmiştir (Kavuran vd., 2021). Çalışmamızda sağlık bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin yaşlıya karşı tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Çalışmamızın tersine Okuyan ve arkadaşlarının yaşlı bakım personeli ile yaptığı çalışmada yaşlılara karşı tutum ölçeğinin puanı 89.11±11.36 olarak belirlenmiştir (Okuyan vd., 2020). Hemşire öğrenciler ile yapılan bir çalışmada yaşlı tutum ölçeği toplam puan ortalamasının 136.18±9.17 (Baysal vd., 2019); üniversite öğrencilerin ise puan ortalamaları 106.7±15.1 olarak görülmüştür (Başer ve Cingil, 2019). Özellikle yaşlı bakım ve evde bakım programı öğrencilerinin çalışma popülasyonunu özellikle yaşlı birey oluşturmaktadır. Dolayısı ile öğrencilerin mezun olduklarında yaşlı bireye tutumlarının pozitif olmasının bakım kalitesini artıracaklarını düşünmekteyiz. Mevcut çalışmada cinsiyet, aile tipi, üniversiteye geldiği yer ve yaşlı ile yaşama durumu ile yaşlılığa tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Benzer şekilde Adıbelli ve ark yaptığı çalışmada yaş, cinsiyet ve aile tipi ile yaşlılığa karşı tutum arasında da istatistiksel anlamlı bir fark görülmemiştir (Adıbelli vd., 2013). Çalışma sonuçları istatistiksel açıdan bir fark ortaya koyamasa da özellikle bireylerin çevresinde aktif yaşlıların olması ve yaşlı kişiler ile olan olumlu deneyimleri kuşkusuz yaşlı tutumlarını etkileyecektir.

Literatürde sağlık bilimlerinin farklı disiplinlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelendiği görülmesine rağmen, yaşlı

Tablo 3. Kogan yaşlılara yönelik tutum ve yılmazlık ölçeğinin toplam puan ve alt boyutlarının cinsiyet, program, sınıf, aile tipi, kardeş sayısı, geldiği yer ve yaşlı ile yaşama durumlarına göre karşılaştırılması

Özellik	YILMAZLIK ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARI (Ort ±SS)						YÜ TOPLAM PUAN (Ort ±SS)	KAOPS (Ort ±SS)
	Güçlü Olma	Girişimci Olma	Yımsır Olma	İletişim	Öngörü	Amaca Ulaşma		
Cinsiyet								
Kadın	69.16±14.082	35.08±6.782	19.58±4.667	16.29±3.655	11.24±2.858	15.75±3.371	19.85±3.305	8.42±1.569
Erkek	69.87±18.616	33.35±9.991	18.57±6.471	15.46±5.500	11.04±3.971	15.78±4.567	20.09±3.687	8.33±2.510
Test değeri	t:-0.282 p:0.778	t:1.363 p:0.175	t:1.187 p:0.237	t:1.198 p:0.237	t:0.388 p:0.700	t:-0.390 p:0.969	t:-0.445 p:0.657	t:0.293 p:0.770
Program								
Eyde Bakım	67.27 ±15.834	33.54±7.371	18.48±5.404	15.85±4.425	11.00±3.197	15.28±3.671	19.89±3.527	8.34±1.742
Yaşlı Bakım	72.54±13.960	35.92±8.071	20.41±4.738	16.65±3.974	11.56±3.050	16.35±3.783	20.08±3.289	8.48±2.062
Çift Anadal	61.20 ±24.366	34.00±12.51	17.80±7.918	14.60±5.639	8.80±5.263	16.00±4.183	18.00±3.000	8.20±2.168
Test değeri	F:3.353 p:0.037	F:2.062 p:0.130	F:3.236 p:0.042	F:1.496 p:0.227	F:2.095 p:0.126	F:1.840 p:0.162	F:0.876 p:0.418	F:0.150 p:0.861
Sınıf								
Birinci Sınıf	69.25±16.998	34.26±8.189	19.34±5.585	16.31±4.354	11.05±3.474	15.54±4.080	19.74±3.606	8.44±1.927
İkinci Sınıf	69.58±12.581	35.13±7.311	19.19±4.685	15.60±4.142	11.40±2.714	16.15±3.076	20.24±3.046	8.31±1.827
Test değeri	t:-0.140 p:0.889	t:-0.727 p:0.468	t:-0.750 p:0.455	t:0.183 p:0.855	t:1.084 p:0.280	t:-1.064 p:0.289	t:-0.963 p:0.337	t:0.452 p:0.652
Aile Tipi								
Çekirdek	69.40±15.124	35.08±7.793	19.66±5.136	16.27±4.097	11.21±3.201	15.77±3.793	19.94±3.410	8.28±2.009
Geniş	69.26±17.037	32.72±7.983	17.90±5.557	15.23±4.875	11.08±3.304	15.74±3.625	19.85±3.468	8.85±1.268
Test değeri	t:0.051 p:0.959	t:1.669 p:0.097	t:1.872 p:0.063	t:1.348 p:0.179	t:0.224 p:0.823	t:0.032 p:0.974	t:0.149 p:0.882	t:-2.170 p:0.032
Kardeş sayısı								
Tek çocuk	67.25±9.179	28.50±4.655	16.75±2.630	15.25±1.258	9.25±2.500	15.75±3.500	20.25±3.594	7.50±2.646
1	71.11±14.952	36.82±7.086	20.71±4.893	16.95±3.993	11.95±3.221	16.58±3.796	20.53±3.359	8.32±2.219
2	67.69±17.559	33.46±8.278	18.74±5.766	15.43±4.717	10.74±3.546	15.28±4.267	19.61±3.510	8.22±2.116
3	70.26±11.647	34.24±8.128	19.59±4.150	16.74±3.107	11.82±2.208	15.53±3.212	19.47±3.395	8.53±1.656
4 ve üzeri	69.43±16.434	34.78±7.762	18.83±5.659	15.67±4.722	10.81±3.343	15.81±3.519	20.06±3.406	8.61±1.459
Test değeri	F:0.321 p:0.864	F:1.685 p:0.156	F:1.207 p:0.310	F:1.067 p:0.374	F:1.694 p:0.153	F:0.707 p:0.588	F:0.583 p:0.675	F:0.569 p:0.685
Geldiği yer								
İl	69.85±15.745	34.71±8.066	19.78±5.253	16.43±4.011	11.51±3.242	15.71±4.140	20.13±3.121	8.38±2.076
İlçe	70.16±15.961	34.95±8.342	19.62±5.459	16.21±4.480	11.03±3.306	16.28±3.527	20.08±3.800	8.61±1.810
Köy	66.86±14.221	33.61±6.600	17.53±4.681	14.86±4.473	10.64±2.978	15.00±2.995	19.14±3.382	8.08±1.500
Test değeri	F:0.591 p:0.555	F:0.350 p:0.705	F:2.563 p:0.080	F:1.783 p:0.171	F:1.021 p:0.362	F:1.336 p:0.266	F:1.173 p:0.312	F:0.876 p:0.418
Yaşlı ile yaşama								
Evet	68.84±16.098	34.16±8.300	19.00±5.499	15.93±4.392	11.24±3.292	15.63±3.964	19.82±3.461	8.40±1.912
Hayır	70.30±14.469	35.30±7.063	19.79±4.820	16.25±4.102	11.07±3.096	15.99±3.355	20.09±3.347	8.39±1.858
Test değeri	t:-0.614 p:0.540	t:-0.942 p:0.348	t:-0.981 p:0.328	t:-0.490 p:0.625	t:0.334 p:0.739	t:-0.613 p:0.541	t:-0.513 p:0.608	t:0.047 p:0.963

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma, F: ANOVA test, t: Bağımsız gruplarda t test, p<0,05 istatistiksel anlamı

bakım elemanı veya evde bakım elemanı öğrencileri ya da çalışanları için herhangi bir literatür kaynak bulunamamıştır. Bu anlamda literatüre önemli bir katkı vereceğimizi düşünmekteyiz. Mevcut çalışmada yaşlı bakım ve evde hasta bakım programı öğrencilerinin psikolojik sağlık puan ortalamaları 194.49 ± 39.476 olarak belirlenmiştir. Literatürde ebelik öğrencileri ile yapılan çalışmada psikolojik sağlık puan ortalamaları 191.66 ± 29.38 olduğu (Yılmaz, 2015), hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada ise 187.01 ± 27.38 (Şüheda, 2020) olduğu görülmüştür. Yılmazlık ölçeğinin cut-off puanı olmamasına rağmen puan arttıkça bireyin psikolojik sağlamlığı artmaktadır. Puan sonuçları incelendiğinde öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının orta derecede olduğu ve geliştirilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Öğrencilerin yılmazlık ölçeği ile yaşlılara yönelik tutumları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmesi oldukça dikkat çekicidir. Burada psikolojik sağlamlığı öğrencilerin empati düzeyine, pozitif algılarına ve problem çözme becerilerine olumlu yönde etki edebileceği için yaşlılara algılarının daha olumlu olduğunu düşünmekteyiz. Literatüre bakıldığında, yaşlı birey ile çalışan bireylerin yaşlılara yönelik tutumlarını; yaş, cinsiyet, yaşlılık kavramının yaptığı çağırışım (şefkat, depresyon, bilgelik, zihinsel azalma ve işe yaramazlık), yaşlılarla çalışmaktan memnuniyet durumu, aileden bir yaşlı ile yaşama, yaşlı ile aynı evde yaşama süresinin yaşlılara karşı tutumları etkilediği görülmüştür (Aydın vd., 2021). Yaşlı ile çalışan grupların yaşlılara karşı tutumlarını etkileyen pek çok grup olmasına rağmen psikolojik sağlamlığın ilişkisi olması yeni bir bilgi olabilir.

Tablo 4. Öğrencilerin toplam yılmazlık puanları ve yaşlıya karşı olumlu tutumları arasında ilişki

Ölçek		Kogan yaşlılara yönelik tutum toplam puan	Kogan yaşlılara yönelik olumlu tutum toplam puan
Yılmazlık Ölçeği (YÖ)	r*	0.627	0.514
	p	.000	.000
	n	184	184

$p < 0.05$ istatistiksel anlamlı, * pearson korelasyon

SONUÇ

Çalışmamıza katılan sağlık bakım hizmetleri bölümü

öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumunun olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin psikolojik sağlık ile yaşlılara yönelik tutumları arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda yaşlı bireye bakım verecek öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının desteklenmesi, öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarında iyileşme yapacağı için bakım kalitesini artıracaktır. Bu çalışma sonunda elde edilecek veriler ile öğrencinin yaşlıya tutumunu ve psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişki ortaya konarak literatüre katkı sağlamıştır. Ayrıca mesleki yaşamda da aynı zorlukları yaşayabilecek olan öğrencilerin okul yıllarında psikolojik yılmazlıklarının güçlendirilmesi, mesleki yaşamlarında stres ve kriz durumlarıyla mücadele edebilmelerini sağlayabilecektir.

TEŞEKKÜR

Araştırmaya katkı veren öğrencilere teşekkürlerimizi sunarız.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazar bu makalenin planlanması, yürütülmesi ve yazılması konusunda çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

FİNANSAL DESTEK

Yazar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N., Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2013,6 (1), 2-8.
- Aydın, L., Yönt, G. H., Bayat, E., Günay, B. (2016). Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hemşirelik E-Dergisi, 3(1).
- Başer, G., & Cingil, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirilmesi. Sağlık ve Toplum Dergisi, 2(29), 79-85.
- Baysal, E., Dilek, S. A. R. I., Taşkiran, N., Acar, E., Akyıl, R. Ç. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Bireylere Yönelik Tutumları ve Empatik Yaklaşım Becerileri. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(2), 80-87.
- Ceylan, H. (2015). Yaşlanan Türkiye’de yaşlı bakım personeline duyulan ihtiyaç ve yaşlı bakım programlarının önemi. Electronic Journal of Vocational Colleges, 4, 61-68.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale

- (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi-ÇAKÜ. (2019). Bologna Bilgi Sistemi. Erişim adresi: <https://bbs.karatekin.edu.tr>. Erişim Tarihi: 15 Eylül 2021
- Denckla, C. A., Cicchetti, D., Kubzansky, L. D., Seedat, S., Teicher, M. H., Williams, D. R., & Koenen, K. C. (2020). Psychological resilience: An update on definitions, a critical appraisal, and research recommendations. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), 1822064.
- Gürkan, U. (2006). Resiliency scale (RS): scale development, reliability and validity study. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(2), 45-74.
- Kavuran, E., Caner, E. (2021). Yaşlı bakım öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Turkish Journal of Science and Health*, 2(2), 89-97.
- Kerbage, S. H., Garvey, L., Willetts, G., Olasoji, M. (2021). Undergraduate nursing students' resilience, challenges, and supports during corona virus pandemic. *International Journal of Mental Health Nursing*, 10. doi:10.1111/inm.12896
- Kiliç, D. Adibelli, D. (2011). The validity and reliability of Kogan's attitude towards old people scale in the Turkish society. *Health*, 3(09), 602-608.
- Kogan, N. (1961). Attitudes toward old people: The development of a scale and an examination of correlates. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62(1), 44.
- Okuyan, C. B., & Karasu, F. (2020) Yaşlı bakım personelinin yaşlılara karşı tutumlarının belirlenmesi: bakım sorunları ve müdahale önerileri. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 77-83.
- Robison, J., Fortinsky, R., Kleppinger, A., Shugrue, N., & Porter, M. (2009). A broader view of family caregiving: effects of caregiving and caregiver conditions on depressive symptoms, health, work, and social isolation. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 64(6), 788-798.
- Saruhan, G., Kiraz, E. D. E., Ergin, F., Beşer, E., & Başaloğlu, H. (2013). Yaşlı bakım teknikerliği programı: yeni bir meslek dalı için öğrencilerin beklentileri. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2013; 14(2) : 19 - 23
- Şüheda, D. P. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik sağlık ve öz-şefkat düzeylerinin belirlenmesi (Yüksek Lisans). Necmettin Erbakan Üniversitesi,
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK. (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2020-37227>. Erişim Tarihi: 15 Eylül 2021.
- Yılmaz, E. B. (2015). Birinci Sınıf Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Stresle Baş Etme Biçimlerine Göre Psikolojik Sağlık Düzeyleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(1), 52-61.